

Rigsretten - hvad kan man lære?

Rigsrettens dom handler om fhv. minister Inger Støjbergs embedsførelse i instruksagen. Men dommen har også betydning ud over den konkrete sag - både for ministre og embedsmænd.

WEEKENDPANELET

JENS PETER CHRISTENSEN (f. 1956)

Har været højesteretsdommer siden 2006. Forinden professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Har været formand for en lang række lovforberedende udvalg.

De andre medlemmer af Weekendpanelet:

BERTEL HAARDER

EMILIA VAN HAUEN

THOMAS BORCHERT

ELISABETH DONS CHRISTENSEN

SAMIRA NAWA

JEANETTE VARBERG

Mandag den 13. december idømte Rigsretten Inger Støjberg 60 dages ubetinget fængsel. Rigsrettens dom var selvsagt koncentreret om den konkrete sag. Men man kan alligevel godt spørge, om dommen i nogle henseender også rækker videre, så den kan få betydning for eventuelt fremtidige rigsretssager, og om dommen kan få betydning for det daglige samspil mellem ministre og embedsmænd.

Hvad angår det første, er det væsentligt, at det i dommen klart er slået fast, at en minister kan blive strafferetligt ansvarlig for enhver lovovertrædelse, vedkommende begår som minister. I dommen hedder det herom, at »Når Folketinget har besluttet at rejse tiltale mod en minister for dennes embedsførelse, jf. grundlovens § 16, tilkommer det ikke Rigsretten at afgøre, om en politisk reaktion ville have været tilstrækkelig. Afgørelsen herom er alene Folketingets. Det er således ikke en betingelse for at finde en minister skyldig, at der er tale om en alvorlig lovovertrædelse«.

Det giver sådan set sig selv, at det er sådan. For i ministeransvarlighedslovens § 5, stk. 1, står, at en minister straffes, hvis vedkommende forsætligt eller af grov uagtsomhed tilsidesætter de pligter, der påhviler ham eller hende efter lovgivningen. Men nogle formuleringer i Rigsrettens dom i 1995 mod fhv. justitsminister Erik Ninn-Hansen kunne godt give anledning til en vis tvivl. Den tvivl er nu ryddet af vejen.

I sagen mod Inger Støjberg var det i øvrigt uden betydning, om der gjaldt en alvorlighedsbetingelse eller ej. Af Rigsrettens 26 dommere fandt således de 24, at Inger Støjberg skulle straffes med en fængselsstraf på ikke under 60 dage, og 15 af disse dommere fandt, at fængselsstraffen skulle være ubetinget. Det er klart, at straffen afspejler alvoren af den begåede lovovertrædelse.

Som nævnt kan man også spørge, om Rigsrettens dom kan få be-

tydning for det daglige samspil mellem ministre og embedsmænd. I det daglige foretager en minister sig jo ikke meget uden at have rådført sig med sine embedsmænd. Rigsrettens dom understreger da også betydningen af embedsmændenes rådgivning. I begrundelsen for, at Inger Støjberg havde pådraget sig et forsætsansvar, anførte flertallet på 25 af 26 dommere således, at ministeren »flere gange [blev] advaret om, at en indkvarteringsordning uden mulighed for undtagelser ikke ville være lovlig«, men at hun alligevel besluttede, at der skulle gælde en indkvarteringsordning uden undtagelsesmuligheder.

At det er vigtigt, at en minister lytter til sine embedsmænds advarsler, er der ikke noget nyt i. Det samme blev understreget i Rigsrettens dom i 1995 i sagen mod fhv. justitsminister Erik Ninn-Hansen, hvor det i begrundelsen for straffen blev anført, at Ninn-Hansen

havde fastholdt en ulovlig administration trods embedsmændenes advarsler. Og vil man længere tilbage, kan man tage Rigsrettens dom i 1910 i sagen mod fhv. indenrigsminister Sigurd Berg. Her lagde Rigsretten i sin begrundelse for, at Berg skulle straffes for grov uagtsomhed, vægt på, at han var blevet advaret af sin departementschef, Antonius Mikael Napoleon Krieger, om, at der var uorden i regnskaberne i den sparekasse, som justitsminister Alberti var formand for. Sigurd Berg skulle som minister føre tilsyn med sparekassen, men foretog sig ikke noget trods departementschefens advarsler.

Der er megen fornuft i, at embedsmændenes rådgivning må tillægges stor betydning for ministerens strafansvar. For i det daglige må det være sådan, at en minister et langt stykke ad vejen skal kunne handle i tillid til den rådgivning, embedsmændene giver. En minister kan ikke kende til alle mulige

juridiske kringelkroge i reglerne. Det er embedsmændenes opgave at have det kendskab. Det skal en minister kunne hælde sit hoved til. Men så meget desto vigtigere er det så også, at en minister tager sine embedsmænds advarsler om, at man er på vej ud på juridisk gyngende grund, alvorligt.

Det er klart, at en minister må have ret til at udfordre og sætte spørgsmålstejn ved embedsmændenes vurderinger. Embedsmænd skal kunne forklare tingene, så de er til at forstå. Og embedsmænd skal også være rede til at finde alternative løsninger, der - lovligt - kan opfylde ministerens formål. Men det bør ikke være nødvendigt for embedsmændene at advare gentagne gange om, at noget er ulovligt, hvis ellers advarslen er klar nok. I praksis kan både embedsmændene og ministeren ende med at komme galt af sted, hvis en minister bliver ved med at presse på.

Dronningen sagde det. Men vil politikerne gøre det?

SIMON TOFTGAARD JESPERSEN
formand, Muskelsvindfonden

Blandt personlige anekdoter fra året i kongefamilien, kom der en eksplicit opfordring fra dronningen til i højere grad at møde mennesker med handicap med forståelse og respekt. Personligt oplever jeg ikke stor mangel på respekt og forståelse fra størstedelen af mine medmennesker, men derimod fra det system og den politiske virkelighed, som definerer rammerne for mennesker med handicap. Det

er blevet en kamp at få hjælp, selv om vores socialminister siger, at det skal være det modsatte.

Jeg ville aldrig forvente en lignende gestus i en statsministers nytårstale. Alligevel tillod jeg mig denne gang forud for talen at være optimistisk, og til min overraskelse blev det pressede socialområde faktisk nævnt. Statsministeren talte om de nuværende frikommuneforsøg og muligheden for at fjerne regulering og lovgivning på særligt ældreområdet. Statsministerens visionære og uforbeholdne tillids-

erklæring til kommunernes selvstyre fik sikkert smilene frem hos nogle, men ikke hos mig.

Der skal ikke herske tvivl om, at jeg bifalder grundtanken om at nedbringe stram styring, regler og bureaukrati. Ingen ønsker den slags uden grund, og systemet er for komplekst, som det er nu. Men på handicapområdet vil det være værre med et vildt kommunevesten. Det frygter jeg, fordi vi i handicapbevægelsen i disse år oplever en markant mangel på retssikker-

hed i kommunerne, hvor kommunale krumspring kun i sjældne tilfælde kommer os borgere til gode. Mere frihed og magt til de enkelte kommuner kan desværre bruges forkert.

Sag på sag vidner om, at kommuner tolker lovgivning og begrebet serviceniveau vidt forskelligt, men værst af alt tvinger økonomiske hensyn dem til konstant at prøve grænser af. I de værste tilfælde oplever vi, at der er fejl i over 80 procent af de sager, som ender i Ankestyrelsen. Konsekven-

sen er, at flere og flere på ingen måde oplever den tillid eller respekt, som også efterlyses på ældreområdet.

Mere frihed til kommunerne kan sagtens vise sig at være det rigtige på ældreområdet, men for handicapområdet går tillid og retssikkerhed hånd i hånd. Så længe jeg oplever, at det sejler med at tage udgangspunkt i det enkelte menneskes behov, advarer jeg kraftigt imod at overføre regeringens tanker om mindre regelstyring til handicapområdet.